

Розділ I

*І серце й вухо маю я готові
Почути хоч би й як гіркі слова.
Скажи, чи втратив я державу?*

В. Шекспір, «Річард II»*

Характерною рисою колоніальних воєн у Північній Америці було те, що супротивні війська мусили зазнавати труднощів і небезпек переходу через дикі, незаймані не-трі, перш ніж могли зіткнутись одні з одними. Широкі й важкоздоланні ліси розляглися поміж ворожими володін-нями Франції та Англії. Відважний колоніст і загартова-ний європеєць, що боровся на його боці, не раз цілі місяці змагалися з бистринами річок та крутими гірськими пе-релами і лишень аж по тому діставали змогу проявити свою мужність на полі битви. А втім, переймаючись тер-пеливістю та самопожертвою витривалих вояків-індіан, навчилися вони долати всілякі перешкоди, і з бігом часу вже видавалося, що немає ані одної глухої закутини в лісі, ані якої криївки, котра б уникла наїзду людей, ладних ва-жити життям заради своєї мстивості або задля угоди без-душній і свавільній політиці монархів далекої Європи.

В широкій міжкордонній смузі, мабуть, жодна місцевість за тих часів не була свідком такої затятої і

* Епіграфи до розділів III, VI, XVII та XXIII, а також вірш на с. 66 переклав Дмитро Паламарчук. Епіграфи до розділів XXIX та XXXII переклав Борис Тен. Решту епіграфів та віршів переклав Ростислав Доценко. — *Прим. пер.*

жорстокої боротьби, як край межі витокми Гудзону та поблизькими озерами.

Сама природа створила тут неабиякі зручності для пересування військ, тож просто не можна було знехтувати цією обставиною. Подовгасте плесо озера Шамплен, що простягалося від кордонів Канади углиб сусідньої провінції Нью-Йорк, природно становило половину того шляху, який мусли подолати французи, аби вдарити на ворога. Біля південного кінця свого це озеро сполучається, з іншим озером, де вода така кришталево чиста, що місіонери-єзуїти вирішили хрестити тут новонавернених, — через це воно й дістало назву Святого. Менш ревні англійці вважали, що достатньої честі вподоблять ці чисті води, коли назвуть озеро ім'ям свого короля, другого з ганноверської династії. В такий спосіб обидва народи об'єднали свої зусилля, щоб позбавити нецивілізованих володарів цього лісистого краю права називати озеро його первісною назвою — Горікен*.

Звиваючись поміж безлічі острівців, оточене горами, Святе озеро тягнеться ліг** на дванадцять далі на південь. Потім дорогу воді перекидає плоскогір'я. Звідси починається волок, яким миль за дванадцять подорожній добувається до берега Гудзону, саме в тому місці, де — попри такі звичайні перешкоди, як пороги або перекати — річка стає судноплавною аж до гирла.

Коли невтомні французи, плекаючи зухвалі нападницькі плани, дісталися навіть до далеких і неприступних

* Кожне індіанське плем'я мало свою мову або говірку, тож звичайно тій самій місцевості надавано різних назв, здебільша описових. Так, наприклад, назва цього прегарного озера в мові племені, що замешкувало на його берегах, означає дослівно «Хвіст озера». Озеро Джордж, як раніш простомовно його називали, а тепер і офіційно, формою своєю, коли глянути на карту, скидається на хвіст озера Шамплен. Звідси й назва. — *Прим. авт.*

** Ліга дорівнює близько 5 кілометрів. — *Прим. пер.*

Аллеганських гір, то нічого дивного, що при звісній своїй жвавій уяві вони одразу оцінили природні переваги щойно описаної околиці. І якраз тут сталася більшість битв за панування над колоніями. В різних вигідніших пунктах побудовано форти, що їх брано і здавано, рівняно з землею і відбудовувано — залежно від перебігу військових дій. Мирні колоністи трималися оподаль від небезпечних гірських переходів, ховаючись до надійніших давніх поселень, у той час як війська, чисельніші за ті, що в метрополіях часто вирішують долю тронів, заглиблювалися в ліси, звідки хіба що кожен десятий вояк повертався, та й то знегіддями чи пригноблений поразкою.

І хоч цей нещасний край не знав, що таке мирна година, його ліси аж роїлися людом, на галявах та в долинах бриніла військова музика, а гори відлунювали сміх і довільний крик якого завзятого й безжурного юнака, що спішився натішитись життям, мавши невдовзі заснути вічним сном.

Саме, на цій арені кривавих змагань і сталися ті події, про які ми збираємось розповісти. Було це третього року останньої війни поміж Англією та Францією за володіння краєм, що його не судилося втримати ані одній, ані другій державі.

Нездаість заморських командувачів та згубна бездіяльність вищих урядовців у самій метрополії позбавили Великобританію того гордого престижу, що його завдячувала вона здібностям і завзяттю давніших своїх військових та державних діячів. Слуги її, переставши нагонити страх на ворогів, скоро втратили віру в самих себе. А колоністи англійські, хоч і невинні в такій нездаості і самі занадто незначні, щоб її викликати, виявилися, проте, природними жертвами всіх цих знегод. Ось лишень недавно вони бачили, як добірне військо з тієї країни, що її вони шанували як матір і сліпо вважали

за непереможну, — військо, на чолі якого було поставлено винятково здібного й досвідченого вождя, зазнало ганебної поразки від жменьки французів та індіан. Від цілковитого знищення англійців урятувала тільки витримка та кмітливість одного юнака з Вірджинії, що його слава людини високих чеснот згодом розійшлася геть по всьому християнському світові*. Ця несподівана невдача оголила широку смугу кордону, і ще до того, як прийшли справжні нещастя, уже снувалися розмаїті поголоски про тисячі можливих небезпек. Наполоханим поселенцям у кожному подуві вітру з безкраїх лісів на заході вчувався вереск індіан. Жорстокість цього невблаганного ворога білих колоністів незмірно збільшувала й без того неабиякий жах війни. Недавні й часті різанини ще свіжі були в усіх у пам'яті, і кожне пожадливо прислухалося до моторошних розповідей про нічні вбивства, головними й найлютішими учасниками яких були лісові тубільці. Коли легковірний подорожній збуджено розповідав про небезпеки лісової стежки, то лякливішим кров холонула в жилах, а матері кидали тривожні погляди на дітей. Страх роздмухував небезпеку до неймовірних розмірів, голос розуму був перед ним безсилий, і ті, хто мав би пам'ятати про свою гідність, ставали невольниками найнищішого інстинкту. Навіть наймужніших і найстійкіших почав брати сумнів щодо ймовірних наслідків війни. І з кожним днем більшало число людей, яким здавалося, що незабаром усі володіння англійської корони в Америці перейдуть до рук їхніх християнських ворогів або ж будуть спустошені наїздами безжальних союзників тих ворогів.

* Це був Вашингтон. Марно перестерігши європейського генерала перед небезпекою, на яку той нерозважно наразив своє військо, Вашингтон, завдяки своїй рішучості й мужності, врятував рештки англійців. Слава, якої він зажив у цій битві, спричинила те, що згодом йому довірено командувати американською армією. — *Прим. авт.*